

בבא בתרא קה

משה שווערד

1. דף על הדף בבא בתרא דף קה עמוד א

בגמ': אמר רבי אבא בר ממל אמר רב, חולקין עליו חבריו על בן ננס וכו'.

בספר בית אהרן להגר"א מגיד (חלק ה' ע' תעו) האריך, האם כשא"י בגמ' לשון כזה, שא' אומרים: חולקים עליו חבריו וכו', האם כוונתו דהוא - האומר ג"כ ס"ל כחולקים, כיון שזה רבים נגד יחיד, או שאין ראי' איך הוא סובר בעצמו.

וכתב שם: "הנה מבואר מסוגיא זו דלשון חולקין עליו חבריו על ר' פלוני, אין הפי' דס"ל כהרבים החולקים על היחיד, דהרי כאן רב דאמר לשון זה ס"ל כבן ננס שהוא יחיד נגד הרבים, רק דקמ"ל דהא ד' פלוני לאו כ"ע ס"ל כוונתה וחביריו חולקים עליו, אבל לשון זו דברי ר' פלוני אבל חכ"א וכו' הפירוש הוא דזו דברי ר' פלוני ולא קיי"ל כוונתה, אמנם זה הוא מן הסתם, אבל אם יש הכרח לפרש באופן אחר הרי איכא למימר דר"ל דזו דברי ר' פלוני אבל הרבים חולקים עליו ולא כ"ע ס"ל כוונתה, וזה הוי ממש כהלשון חולקין עליו חבריו, ודו"ק."

2. ספר דבר יעקב

א] אמר רב חולקין עליו חבריו על בן ננס - מבאר הרשב"ם שחכמים מספקא להו אי אמרינן תפוס לשון ראשון או לשון אחרון. [ומקשים הריטב"א והנ"י מה הספק, הרי בודאי חזר בו בלשון אחרון. (1) ותירצו דחיישינן כיון שאמר לשון אחרון ולא פירש דבריו שחזר בו מהראשון, איכא טפק שמא ניחם על האחרון ורוצה הראשון.

ב] התור"ד מבאר שרבנן סברי כשאדם אומר שתי לשונות ביחד לא בכוונה אמרם אלא התבלבל בלשונו שלא רצה לומר אלא כלשון הראשון וכפל דבריו כדי לחזק דיבורו. | ויש לחקור האם הספק אי אומרים תפוס לשון ראשון או אחרון הוי ספיקא דדינא או דהוי ספק במציאות מה כוונת המוכר. [ועיין לעיל פא: אות ב שהובא מחלוקת האחרונים האם ספק בדין שתלוי בכוונת בני אדם הוי ספיקא דדינא או ספק במציאות]. | א. התוס' והרא"ש [לעיל סב:] מביאים ראייה שגם בספיקא דדינא אומרים המוציא מחבירו עליו הראייה, [דס"ד שאין מוחזק יכול להכריע הדין ונשאר ספק השקול ונאמר יחלוקו], מדברי שמואל שמוקי למתנ' דמרחץ בבא באמצע החודש אבל אם בא בתחילת החודש כולו למשכיר כיון שהוא מוחזק, ובסוף החודש כולו לשוכר כיון שהוא מוחזק במעות, ומוכח מתוס' שלמדו שהוי ספיקא דדינא.

שילם השכירות, נהי דמשכיר מוחזק בקרקע מ'מ
השוכר מוחזק במעותיו.

[הר"ן מתרץ שחיובו של שוכר הוא ברור, שחייב תמורת שכירות שנה ליתן י"ב זהובים לשנה, וחיובו של משכיר הוא ספק האם חייב ליתן את חודש העיבור, הלכך בא בתחילת החודש מחייבים השוכר כיון שחיובו ברור ואין מחייבים המשכיר מספק. הקונה"ס [כלל ז-ג] הבין שקושיית הר"ן גם לפי רב נחמן שקאמר קרקע בחזקת בעליה קיימא, ובקו"ש [ב"ב סא: אות ער] מעיר שקושיית הר"ן קאי אליבא דשמואל.

וגם בתירוצו כותב הר"ן שחיוב השוכר ברור בתחילת החודש, וזה קאמר אליבא דשמואל, אבל לר"ן חיובו גם בסוף החודש. ועצם סברת הר"ן מבארים הקוה"ס והנה"מ [כללי תפיסה] [לאחר סימן כה] אות יב] ששורש הספק אינו על הכסף אלא על הקרקע האם משועבד לשוכר בחודש העיבור, ולגבי הקרקע הוי המשכיר מוחזק כיון שהמרחץ שלו, וממילא כיון שהוכרע שהמרחץ שלו חייב השוכר לשלם שכירות.

ולפי פשטות דברי הר"ן שקאי אליבא דשמואל, קאמר הר"ן שלפי שמואל בתחילת החודש הספק על המרחץ אבל בסוף החודש הספק על הדמים, ולכן בזה השוכר מוחזק. [ור"ן פליג משום שסובר שגם בסוף החודש שורש הספק הוי על המרחץ שבו המשכיר מוחזק. וכן נראה מלשון רש"י [ב"מ קב: ד"ה ור"נ] והרא"ש בב"מ שכתבו שלפי ר"ן אפ' בא בסוף החודש כולו למשכיר כיון שהספק נולד בתחילת החודש [וכ"כ הרשב"ם ד"ה דהתם]. ונראה כוונתם שאין השוכר נחשב למוחזק מחמת שמוחזק במעות כיון שהספק אינו במעות, וגם מד שהחזיק והשתמש במרחץ הוי תפיסה לאחר שנולד הספק כיון שהיה ספק מתחילת החודש [וכ"כ הקו"ש אות קנז וכן לומד קונה"ס ג-ב בשיטת הרא"ש בב"מ].

(ה) והאמר שמואל בבא באמצע החודש עסקינן אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף החדש כולו לשוכר – הקובה"ע [סימן סז-יב] מבאר דאין לומר שהקרקע בחזקת השוכר היתה עד עכשיו וא"כ הספק אם יצא מרשותו והשוכר הוא המוחזק, משום שהספק בתחילת היציאה מהבעלים אם יצאה מרשותו גם בחודש העיבור. [ועיין תשובת רע"א תנינא סימן נה ד"ה אבל].

השטמ"ק [ב"מ קב:] בשם ח"י הר"ן מקשה למה כשבא בתחילת החודש כולו למשכיר אפ' הלוה לא

4. ספר שערים מצויינים בהלכה

כלל כו'. והרי שהרשב"ם חולק על זקנו. ועי' בדברינו לעיל (מב: ד"ה אבוה דשמואל) דמצינו ג"כ שהבן חולק על אביו, ואע"ג דאמרינן בגמ' קדושין (לא:): שאסור מה"ת לסתור דברי אביו. והביאור בזה משום דצריך להכריע ההלכה כפי דעתו, עי' ברש"י במס' תגיגה (ג: ד"ה עשה אונן כאפרכסת) וברשב"ם לקמן (קלא. ד"ה ואל תגמרו). וכבר הארכנו בענין זה במס' קידושין (שם ד"ה ולא מכריעו) עי"ש.

מהו דתימא פרושי קא מפרש קמ"ל. עי' ברשב"ם שהביא פירוש זקנו רש"י זצ"ל במס' ב"מ (קב:), וכתב על זה, ולא נהירא לי

5. דף על הדף בבא בתרא דף קה עמוד ב

בגמ': מאי קא משמע לן תפוס לשון אחרון.

על הפסוק בראשית (א, יא) 'ויאמר אלוקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי', פירש רש"י: עץ פרי - שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ עץ עושה פרי ולא העץ פרי'. וצריך ביאור, וכי הארץ יש לה יצר הרע לעבור על מצות ה'.

וביאר הט"ז (דברי דוד, בראשית), שחטא הארץ היה בטעות, דמתחילה כשנאמר 'עץ פרי', סברה הארץ דהיינו שיהא טעם העץ כטעם הפרי, אבל בסוף כשנאמר 'עושה פרי', סברה דהיינו שרק יעשה העץ פרי, אבל לא שיהיה טעם העץ כטעם הפרי.

והנה אנו נוקטים להלכה, דתפוס לשון אחרון, ומשום כך סברה הארץ, דכיון שבלשון האחרון נאמר 'עושה פרי', לכן לא הוציאה הארץ טעם העץ כטעם הפרי, אמנם האמת אינו כן אלא 'עושה פרי' היינו שיוציא דווקא ממינו, אבל לעולם צריך שגם עם העץ יהיה כטעם הפרי. ואף על פי שחטא הארץ היה בשוגג, מכל מקום שגגת תלמוד עולה זדון, ולכן הזכירה התורה את חטאה.